

A LA RECERCA DEL TEMPS PERDUT

Marcel Proust

LA PRESONERA

I

VOLUM IX

*Traducció de
Josep Maria Pinto*

El cercle *de VIENA*

De bon matí, amb el cap encara girat cap a la paret i abans d'haver vist, per sobre de les grans cortines de la finestra, quin matís tenia la ratlla del dia, ja sabia quin temps feia. Els primers sorolls del carrer m'ho havien fet saber, segons si m'arribaven amortits i desviats per la humitat o vibrants com sagetes en l'aire ressonant i buit d'un matí espaiós, glacial i pur; només amb el rodar del primer tramvia, havia sentit si estava embalbit en la pluja o bé partia cap a l'atzur. I potser aquells sorolls havien estat precedits per alguna emanació més ràpida i més penetrant que, lliscant a través del meu son, hi escampava una tristesa anunciadora de la neu, o hi feia entonar, a cert petit personatge intermitent, cànctics tan nombrosos a la glòria del sol que aquests acabaven per dur-me, quan encara estava adormit però començava a somriure, i amb les parpelles closes que es preparaven per deixar-se enlluernar, un eixordador despertar amb música. De fet, va ser sobretot des de la meva habitació d'on vaig percebre la vida exterior durant aquest període. Ja sé que en Bloch va explicar que, quan em venia a veure al capvespre, sentia un soroll de conversa; com que la meva mare era a Combray i en Bloch no trobava mai ningú en la meva habitació, va concloure que parlava sol. Quan molt més tard va saber que l'Albertine vivia aleshores amb mi, comprenent que l'havia amagada a tothom, va declarar que finalment veia la raó per la qual, en aquella època de la meva vida, jo no volia sortir mai. Es va equivocar. De fet era prou excusable, perquè la realitat, fins i tot si és necessària, no és completament previsible, aquells que s'assabenten d'un detall exacte sobre la vida d'un altre n'extreuen immediatament conseqüèn-

cies que no ho són i veuen en el fet que acaben de descobrir l'explicació de coses que precisament no hi tenen cap relació.

Quan penso ara que la meva amiga havia vingut a viure a París, sota el mateix sostre que jo, quan havíem tornat de Balbec, que havia renunciat a la idea d'anar a fer un creuer, que tenia la seva habitació a vint passes de la meva, al final del passadís, en el despatx de tapissos del meu pare, i que cada vespre, prou tard, abans de deixar-me, m'esmunyia la llengua a la boca, com un pa quotidià, com un aliment nutritiu i amb el caràcter quasi sagrat de tota carn a la qual els sofriments que hem hagut de passar a causa d'ella han acabat per conferir una mena de dolçor moral, el que evoco immediatament per comparació, no és la nit que el capità de Borodino em va permetre passar a la caserna, amb un favor que en definitiva només guaria un malestar efímer, sinó la nit en què el meu pare va enviar la mare a dormir en el llitet al costat del meu. Fins a tal punt, la vida, si ens ha de lliurar un cop més d'un patiment que semblava inevitable, ho fa en condicions diferents, oposades de vegades, tant que quasi hi ha un sacrilegi aparent a constatar la identitat de la gràcia atorgada!

Quan l'Albertine s'assabentava per la Françoise que, en la foscor de la meva habitació amb les cortines encara tancades, jo no dormia, no s'estava de fer una mica de soroll mentre es banyava, en la seva cambra de bany. Aleshores, sovint, en comptes d'esperar una hora més tardana, jo anava a una cambra de bany contigua a la seva, que era ben agradable. Antany, un director de teatre gastava centenars de milers de francs per constel·lar amb autèntiques maragdes el tron on la diva exercia un paper d'emperadriu. Els Ballets Russos ens van ensenyar que uns simples jocs de llum prodiguen, dirigits al lloc adequat, joies igualment suntuoses i més variades. Aquesta decoració ja més immaterial no és tan graciosa, tanmateix, com aquella per la qual, a les vuit del

matí, el sol substitueix la que teníem el costum de veure-hi quan no ens llevàvem fins les dotze. Les finestres de les nostres dues cambres de bany, per tal que no se'ns pogués veure des de fora, no eren llises, sinó totes prisades amb un gebre artificial i passat de moda. El sol, tot d'una, engroguia aquella mussolina de vidre, la daurava i, descobrint dolçament en mi un jove més antic que el costum havia amagat durant molt de temps, m'embriagava de records, com si m'hagués trobat en plena naturalesa davant de fullatges daurats on no hi manqués ni tan sols la presència d'un ocell. Perquè sentia com l'Albertine xiulava sense treva:

*Les douleurs sont des folles,
Et qui les écoute est encore plus fou.¹*

L'estimava massa per no somriure alegrement amb el seu mal gust musical. Aquella cançó, d'altra banda, l'estiu passat havia encisat la senyora Bontemps, la qual aviat va sentir dir que era una estúpida, de manera que, en comptes de demanar a l'Albertine que la cantés quan hi havia gent, la va substituir per:

Une chanson d'adieu sort des sources troublées,²

que per la seva banda va esdevenir «una vella cantilena de Massenet amb la qual la petita ens burxa les orelles».

Un núvol passava, eclipsava el sol, jo veia com la púdica i frondosa cortina de vidre s'apagava i entrava en una grisor.

1. «Els dolors són bojós, / I qui els escolta encara és més foll», tornada de l'obra *Le binou*, amb versos d'Hippolyte Guérin i música d'Émile Durand.

2. «Una cançó d'adéu brolla de les fonts inquietes», primer vers de la cançó *Pensée d'automne*, de Jules Massenet.

Marcel Proust

Els envans que separaven les nostres dues cambres de bany (la de l'Albertine era de la mare que, com que en tenia una altra en el cantó oposat del pis, no l'havia fet servir mai per no fer soroll) eren tan prims que podíem parlar mentre cadascú es rentava en el seu, prosseguint una conversa que s'interrompia només amb el soroll de l'aigua, en aquella intimitat que sovint, a l'hotel, l'exigüitat de l'allotjament i la proximitat de les habitacions permeten, però que, a París, és tan rara.